

Journalistiset tekstit

ÄI5 oppitunti 11

Inka Vilén syksy 2026

Tavoitteet

- Opit, mitä on journalismi ja mitkä ovat sen periaatteet.
- Opit tunnistamaan ja analysoimaan erilaisia journalistisia tekstilajeja.

Käsitteet

- journalismi
- media
- sanomalehti
- aikakauslehti
- juttu (journalistinen teksti)
- uutinen
- reportaasi
- haastattelu
- artikkeli
- kolumni
- mielipidekirjoitus
- pääkirjoitus
- arvostelu
- kuplautuminen

Journalismi

- ammattitoimittajien tekemiä tekstejä, kuvia, videoita
- julkaistaan uutissivustoilla, sanoma- ja aikakauslehdissä, tv- ja radiouutisissa

Media

- media (lat. medium (yks.), media (mon.), väliaine, välittäjä)
- tiedotusväline, viestintäkanava, toisinaan käytetään synonyymina massamedialle (joukkotiedotusväline), vrt. sosiaalinen media
- puhekielessä: viestinnän kenttä, viestintämenetelmä, viestimuoto, media-alan yritys, viestintäväline

Journalismi perustuu tosiasioihin

- Toimittajat eivät voi keksiä juttuihinsa sisältöä tai julkaista tarkistamattomia tietoja.
- Toimittajat kertovat yleensä myös tietojensa lähteet, jotta lukija voi arvioida niiden luotettavuutta.
- Kuvaajat puolestaan eivät voi lavastaa kuvia tai videoita uutistilanteista.

Toimittajan mielipide

- Tietyissä tekstilajeissa toimittaja voi ottaa kantaa ja kertoa omia mielipiteitään.
- Mielipiteiden pitää erottua faktoista.
- Mielipiteen sisältäviä tekstilajeja ovat esimerkiksi kolumni ja arvostelu.

Journalistiset tekstit

Juttu

- yleisnimi journalistiselle tekstille
- esiintyy uutissivustoilla, lehdissä, radio- ja tv-uutisissa

Tietoa välittävät tekstilajit

Tietoa välittäviä journalistisia tekstilajeja

- uutinen
- reportaasi
- haastattelu
- artikkeli

Uutinen

- kertoo tietoja äskettäin tapahtuneista asioista
- perustuu luotettaviin lähteisiin, kuten viranomaisten tietoihin
- etenee tärkeimmistä asioista taustoihin
- kuvat ja videot ovat todisteita tapahtumasta
- pyrkii objektiivisuuteen
- kieli vaihtelee aiheen ja julkaisupaikan mukaan

Reportaasi

- välittää tietoja ja havaintoja kiinnostavista paikoista tai tilanteista
- perustuu kirjoittajan havaintoihin tai lähteisiin
- hyödyntää kertomuksellisuutta
- kuvat ja videot syventävät asiaa
- yhdistää faktoja ja subjektiivisia havaintoja
- kieli on neutraalia tai värikästä

Haastattelu

- välittää tietoja kiinnostavasta henkilöstä.
- perustuu haastateltavan ajatuksiin ja kokemuksiin
- etenee kronologisesti tai aihepiireittäin
- kuvat esittelevät haastateltavaa
- esittää asiat haastateltavan silmin
- kielessä korostuvat haastateltavan sanavalinnat

Artikkeli

- välittää monipuolisesti ja moniäänisesti tietoa jostakin asiasta
- perustuu useisiin luotettaviin lähteisiin
- käsittelee aihetta eri näkökulmista
- sisältää valokuvia, uutisgrafiikkaa tai piirroskuvitusta
- pyrkii asioiden syvälliseen tarkasteluun
- kieli on selkeää yleiskieltä

Kantaa ottavat tekstilajit

Kantaa ottavia joukkoviestinten tekstilajeja

- kolumni
- mielipidekirjoitus
- pääkirjoitus
- arvostelu

Kolumni

- ottaa kantaa kaikenlaisiin aiheisiin politiikasta ihmissuhteisiin
- kirjoittajat ovat toimittajia, asiantuntijoita tai julkisuuden henkilöitä
- sisältää kirjoittajan kuvan ja esittelyn
- perustuu kirjoittajan mielipiteisiin ja kokemuksiin
- kieli on persoonallista ja sisältää retorisia keinoja

Mielipidekirjoitus

- ottaa kantaa kaikenlaisiin aiheisiin, yleensä ajankohtaisiin
- kirjoittajat ovat julkaisun lukijoita
- kirjoittajat esitellään lyhyesti
- perustuu kirjoittajan mielipiteisiin ja kokemuksiin
- kieli on neutraalia tai värikästä ja sisältää retorisia keinoja

Pääkirjoitus

- ottaa kantaa ajankohtaisiin ja yhteiskunnallisiin aiheisiin
- esittää lehden kannan
- kirjoittajat ovat päätoimittajia tai toimittajia, mutta heitä ei nimetä
- esittää punnittuja pohdintoja, väitteitä ja perusteluja eri näkökulmista
- kieli on neutraalia

Arvostelu

- ottaa kantaa ja arvioi, miten esimerkiksi kirja, teatteriesitys, peli tai tuote on onnistunut
- kirjoittajat ovat alaa seuraavia toimittajia tai asiantuntijoita
- esittää mielipiteitä ja perusteluja
- esittelee arvostelun kohdetta
- kieli on analyyttistä ja kuvailevaa